

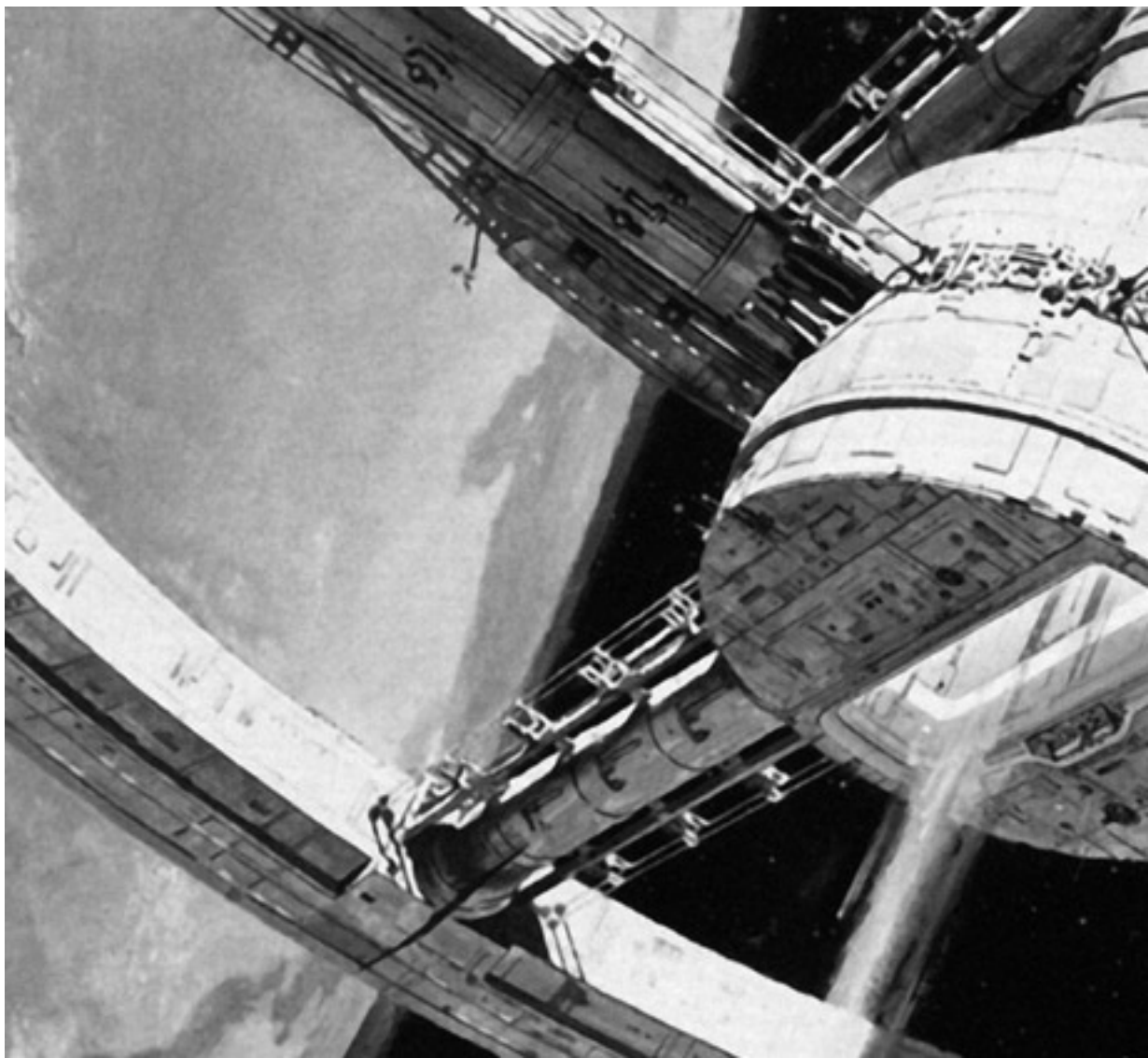
Stanley Kubrick a Roma: la ciutat eterna acull a un altre geni

Xavier Jiménez

Des del 6 d'octubre d'aquest any 2007 —i fins la primera setmana de gener de 2008— s'ha pogut visitar al Palazzo delle Esposizioni, a Roma, una de les retrospectives cinematogràfiques cabdals sobre la carrera d'un dels genis de la segona meitat del segle XX, com és el nord-americà Stanley Kubrick. Adorat i menysvalorat a parts pràcticament iguals, la polèmica i la no indiferència varen acompanyar sempre la filmografia i personalitat d'aquest realitzador nascut al barri del Bronx a Nova York (1928), que va iniciar una trajectòria professional abans dels vint anys, primer en el camp de la fotografia —a la revista *Look* gràcies al seu conegut retrat del desil·lusionat quiosquer després de la mort de Roosevelt— durant el període 1945-1949, i posteriorment el desembarcament al món del cinema amb una sèrie de curts rodats entre 1950 i 1953, on destaca *Day of the flight* de l'any 1951, ambientat en el món de la boxa i basat en un dels seus treballs duts a terme a *Look* i titulat *Prizefighter*, un pseudo-documental sobre la figura d'un boxejador anomenat Walter Cartier.

L'exposició, que ha estat ideada i produïda pel Deutsches Filmmuseum i el Deutsches Architektur Museum, ambdós de Frankfurt, i la col·laboració de Christiane Kubrick i Jan Harlan per part de l'Stanley Kubrick Estate, ofereix la possibilitat de contemplar i analitzar l'obra del director des d'un punt de vista únic, ja que gran part del material exposat —guió originals i reprografies, quaderns d'anotacions, proves de càmera, dibuixos, maquetes...— s'exhibeixen per primera vegada¹ al gran públic, i conformen, conjuntament amb un muntatge que recrea part de les escenes de cadascuna de les seves pel·lícules, un conjunt d'elements d'inestimable valor per comprendre el *modus operandi* de Kubrick, tan comentat i criticat per part d'especialistes i públic, a més de comprovar directament l'interès personal que va mostrar durant tota la seva trajectòria cap a altres disciplines artístiques² com l'arquitectura, la música —clàssica—, la literatura o la pintura; en definitiva, manifestacions artístiques en general que són presents amb més o menys protagonisme a tots els seus projectes, que arriben a un total de

2001: una
odissea del
espacio

dotze³ en els seus 45 anys dedicats a l'ofici cinematogràfic.

La presentació de l'exposició no pot ser més gràfica: unes escales condueixen a l'inici del muntatge, on esperen 12 monitors que emeten durant un boucle d'un minut les escenes més característiques de tots i cada un dels llargmetratges de la filmografia de Kubrick, que va des de *Killer's kiss* (*El beso del asesino*, 1955); *The killing* (*Atraco perfecto*, 1956); *Paths of glory* (*Senderos de gloria*, 1957); *Spartacus* (*Espartaco*, 1960); *Lolita* (1962); *Dr. Strangelove or: how I learned to stop worrying and love the bomb* (*Teléfono rojo: volamos hacia Moscú*, 1964); *2001: a space odyssey* (*2001: una odisea del espacio*, 1968); *A clockwork orange* (*La naranja mecánica*, 1971); *Barry Lyndon* (1975); *The shining* (*El resplandor*, 1980); *Full metal jacket* (*La chaqueta metálica*, 1987), fins la darrera i pòstuma estrena d'*Eyes wide shut* (1999).

A partir d'aquest moment, l'espectador i assistent a l'exposició queda endinsat dins del món kubrick, que ha quedat dividit per àrees temàtiques poc convencionals per gaudir d'una visió heterogènia i original de la seva obra com l'etapa blanc i negre, la revisió històrica, el gènere bèl·lic i l'estudi de la psicologia humana; una menció a part mereix la sala dedicada a *2001: a space odyssey* (1968),

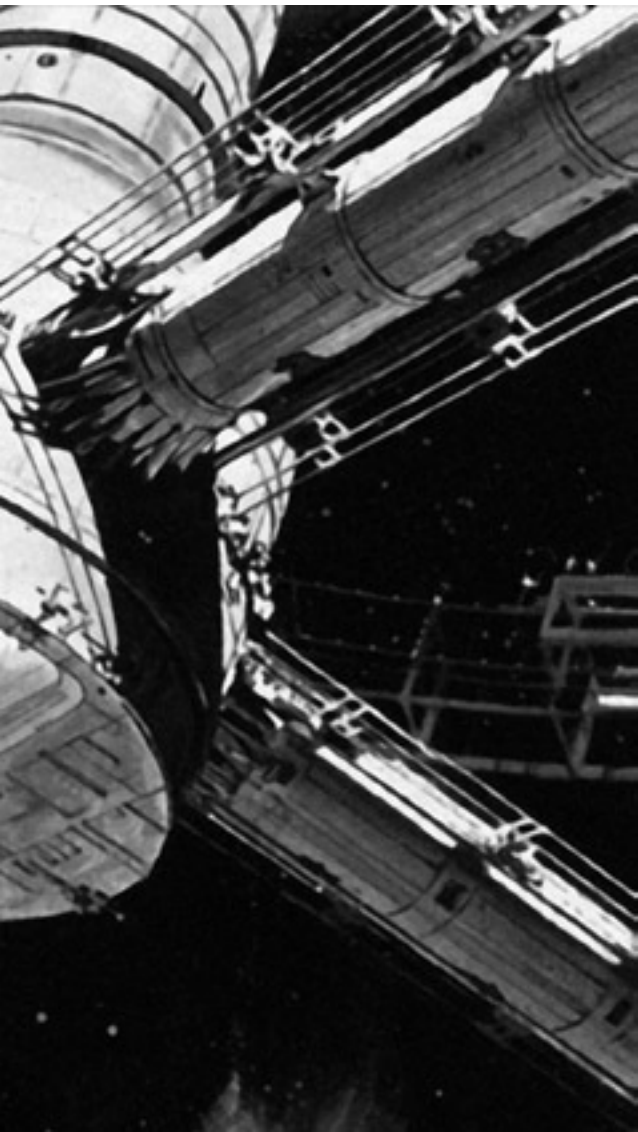
la més completa de totes les que conformen la retrospectiva, i que funciona com el paradigma de la seva obra.

La primitiva etapa inicial, emmarcada dins d'un context més experimental i de formació, queda analitzada a través d'una mirada biogràfica més secundària, on es repassa l'activitat de Kubrick dins del món cultural de la Nova York dels quaranta, i que arriba fins el principi dels cinquanta on a més del curtmetratge *Day of the flight* (1951), s'assenyalen com a primers títols *Flying padre* (1951), *The seafarers* (1953) i *Fear and desire* (1953)... i llavors comença l'espectacle.

La primera sensació, a part del romanticisme implícit que reporta estar a prop dels decorats originals de mítics films com *A clockwork orange* (figures del Korova Milk Bar), *The shining* (maqueta del laberint i la destralt de Jack Nicholson) o *Full metal jacket* (casc de Mathew Modine), per posar alguns exemples, és la visió d'una posada en escena visualment molt potent, on les paraules —guions—⁴ queden en un segon pla enfront el simbolisme, el colors, la distribució de l'exposició, el mateix espai condicionat, l'experimentació amb la càmera —un dels màxims renovadors del cinema en aquest aspecte—; en definitiva, la reconstrucció d'un pensament individual i individualista sobre unes idees determinades que queden establertes sota una atmosfera d'exactitud i rigor, i que en la majoria d'ocasions, eren acompanyades per moviments de protesta, denúncia i censura com poden ser els casos de *Lolita* (1962) o *A clockwork orange* (1971).

El recorregut, encara que determinat prèviament per una sèrie de blocs temàtics, es desenvolupa d'una manera cronològica, i a la vegada que comences el camí per cada una de les sales que conformen l'exposició, un ja rep la sensació que es troba dins d'una pròpia obra d'art vivent, decorada per qualsevol tipus de record del director que poden anar des de les claquetes dels rodatges, baguls dels viatges, fotos, retalls de diaris o passes d'invitació de les *premieres*⁵ dels seus films... però són els objectes i els elements que habitaven el seu cinema, tan intemporal i tan allunyat de corrents cinematogràfics concretes —que no de la realitat del moment—,⁶ els autèntics protagonistes d'aquest homenatge a Stanley Kubrick. Seria necessari un llistat massa llarg per descriure totes i cada una de les imatges, i les evocacions que aquestes provoquen a l'interior de la memòria del visitant, però només la màgia present i la sensació de trobar-se dins de la ment del director ja és suficient per comprendre aquesta personalitat per moments perversa i maquiavèl·lica, que es va ocupar d'ensenyar a la societat —gràcies a la poderosa arma que és el cinema—, les nostres pors i misèries, les nostres ambicions i els pensaments més obscurs i sinistres de la condició humana.

Abans de concloure aquest repàs a la mostra i homenatge dedicada a Kubrick i obra del comisari Hans-Peter Reichmann,⁷ hem de recordar encara tres apartats més que tanquen aquesta visita virtual

a través de les paraules. Un és el recordatori que es fa dels projectes que finalment no varen disposar de la seva adaptació a la pantalla cinematogràfica, com són *Napoleon*, *Aryan papers* i *A.I. (Artificial Intelligence)*, una història aquesta darrera recuperada per Spielberg i estrenada l'any 2001. La base fonamental del no rodatge de *Napoleon* i *Aryan papers* varen ser les necessitats econòmiques per dur a terme uns arguments, que si ens mans d'altres directors no haguessin representat en principi massa inconvenients (biopic sobre l'històric militar francès — vivències d'una família jueva durant l'ocupació nazi de Polònia durant la Segona Guerra Mundial), el rigor, els plantejaments i les necessitats creades pel director nord-americà les varen fer inviables dins de la seva estructura cinematogràfica.

*Teléfono rojo:
volamos hacia
Moscú*

El segon aspecte a destacar són les conferències programades al llarg dels mesos de permanència de la retrospectiva, que varen finalitzar el desembre passat, i on des de Jan Harlan —productor de tots els films de Kubrick des de *Barry Lindon* (1975) i director del documental *Stanley Kubrick: a life in pictures* (2001), fins l'ascendit realitzador i escriptor Paolo Sorrentino o la llegenda Dario Argento, han manifestat la seva opinió i han fomentat el debat sobre aquest controvertit realitzador. Per arrodonir les ponències, i fins el darrer dia de l'exposició (6 de gener de 2008), s'han projectat tots els seus llargmetratges en diferents dies i en repetides ocasions.

A mode d'acomiadament, i com a tercer element descriptiu es projecta un vídeo on es presenta un Kubrick més "convencional", en un context familiar i privat on d'alguna manera s'humanitza aquest director responsable d'un cinema i d'un llegat artístic que va girar sempre al voltant dels temes universals del nostre món, com són les relacions humanes, les guerres, el comportament de les societats..., i sempre mostrat, com va declarar a diverses entrevistes i biografies al llarg de la seva carrera, amb la màxima que proclamava una introducció que fes impacte, un desenllaç fantàstic i algun element preciós pel mig, un esquema emprat sense cap mena de dubte amb aquesta històrica i indispensable retrospectiva sobre un dels mestres universals del cinema, renovador incansable i posseïdor d'una mirada original i única d'un món i d'una època que quedarà retratada per sempre a través d'aquestes dotze pel·lícules, que configuren una aportació sublim a l'art de la creació cinematogràfica.

Si algun dels lectors de *Temps Moderns* ha gaudit de l'exposició durant aquests mesos, segur que comprèn el meu entusiasme; si no heu tingut aquesta oportunitat, al següent [link http://www.exibart.com/profilo/eventiV2.asp/idelemento/45257](http://www.exibart.com/profilo/eventiV2.asp/idelemento/45257)

(actualitzat el 16 de desembre de 2007), dispo-seu d'un vídeo de sis minuts de durada que apropa en aquest cas, i gràcies a internet, l'essència de la retrospectiva. ■

NOTES

- (1) L'exposició arriba a la ciutat de Roma després d'exhibir-se per primera vegada a Berlín entre els anys 2004 i 2005.
- (2) Hem d'afegir les seves passions més personals com els escacs i el jazz, presents també al llarg de l'exposició.
- (3) *Fear and desire* (1953), un film que per metratge s'hauria de considerar com a llarg (68 minuts), no forma part de la llista definitiva, ja que part d'analistes i crítics de l'obra de Kubrick l'engloben generalment dins del procés d'autoaprenentatge que el director va desenvolupar durant el lustre que transcorre entre 1950 i 1955.
- (4) Tots els llarmetratges de Stanley Kubrick parteixen d'un relat o una novel·la, excepte *Killer's kiss* (1955), una idea original de Kubrick i adaptada al cinema per l'escriptor Howard Sackler
- (5) Es pot trobar una invitació per *Dr. Strangelove or: how I learned to stop worrying and love the bomb* (*Teléfono rojo: volamos hacia Moscú*, 1964), on Kubrick havia marcat que, a causa de l'assassinat de John Fitzgerald Kennedy, la preestrena s'havia suspès,
- (6) Guerra Freda, carrera espacial, mirada sobre la joventut rebel (revolucions estudiantils, inconformisme social), la crítica al revisionisme patriòtic impulsat des del govern Reagan als vuitanta...
- (7) L'exposició arriba a la ciutat de Roma després d'exhibir-se per primera vegada a Berlín entre els anys 2004 i 2005.